HISTORYCZNA ŚCIEŻKA ROWEROWO - PIESZA
PO BUNKRACH POLIGONU GROSS BORN – SEKTOR XVI NA TERENIE NADLEŚNICTWA CZARNOBÓR

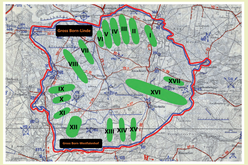

Poligon Gross Born 1935-1945

1 czerwca 1935 roku ppłk Wilhelm Thofern został powołany na stanowisko komendanta poligonu Gross Born (Truppenübungsplatz Gross Born), który zbudował w rekordowo krótkim czasie i którego dowódcą był do połowy 1944 roku. Początkami budowy zarządzał z biura w Szczecinku (Neustettin), a po oddaniu do użytku pierwszej części kompleksu w roku 1936, zamieszkał w okazałej willi nad jeziorem Pile.

Pod budowę poligonu wojsko otrzymało od niemieckich leśników prawie 19 tys. hektarów terenu. Aby mógł on powstać wysiedlono siedem miejscowości, w tym Gross Born, którego nazwę przyjął poligon. Podzielono go na dwie części - północną i południową, a spowodowane było to budową dwóch kompleksów koszarowych nazywanych: na północy - **Gross Born – Linde**, dzisiejsze Borne Sulinowo i na południu: **Gross Born – Westfalenhof**, dzisiejsze Kłomino. Oba z nich posiadały własne zaplecze mieszkalne, magazynowe i warsztatowe, własne drogi dojazdowe, bocznice kolejowe i lotniska oraz łatwy dostęp do poligonu.

Poligon Gross Born podzielony został na 17 sektorów (pozycji ogniowych), które zabudowano **140 bunkrami** o różnym przeznaczeniu i w różnych klasach odporności. Największy z nich, zarówno pod względem areału jak i ilości obiektów militarnych to sektor XVI, w którym zbudowano 19 artyleryjskich schronów obserwacyjnych. W granicach tego sektora lub na jego obrzeżach znajdowały się również 3 największe bunkry poligonu, które miały własne nazwy: **Wrangel**, **Gneisenau i Scharnhorst**. Wybudowane one były w III najwyższej klasie odporności. Wymienione schrony to również charakterystyczne punkty na poligonie artyleryjskim niezbędne do prowadzenia ćwiczeń, czyli tak zwane dozory. Dwa z nich były przyozdobione młynami – wiatrakami, a jeden był stodołą lub innym budynkiem z dużym wyrazistym dachem widocznym z wielu kilometrów.

Mimo, że poligon powstał na potrzeby Szkoły Artylerii Wehrmachtu to ćwiczyły tu również inne formacje wojskowe III Rzeszy. Część schronów na poligonie służyła do obsługi ćwiczeń z bronią strzelecką, a dodatkowo na poligonie funkcjonowało kilkanaście strzelnic, od 25 do 300 metrów. Poligon posiadał też własną sieć łączności telefonicznej gęsto rozmieszczoną na całym jego obszarze. Jej podstawę stanowiło około 100 punktów telefonicznych, których część w dobrym stanie zachowała się do dziś. Dodatkowo telefony zamontowane zostały na 17 wieżach obserwacyjnych oraz w wybranych bunkrach na terenie poligonu.

Poza wymienionymi już obiektami militarnymi, uważni eksploratorzy historii poligonu Gross Born pomimo naleciałości jakie po wielu latach użytkowania zostawiła armia radziecka (1945-1992) dostrzegą wiele innych, ciekawych rzeczy z początków poligonu Gross Born, takich jak choćby elementy zabudowań po wysiedlonych wioskach i przylegających do nich cmentarzy. Kamionkowe poidła czy podkowy dla koni też nie są rzadkością, bo w owym czasie na poligonie poza żołnierzami stacjonowało ich kilka tysięcy.

Nie można także zapomnieć o tym, że **na terenie poligonu, w jego południowej części funkcjonowały 3 obozy** przez które przewinęło się **kilkadziesiąt tysięcy jeńców polskich, francuskich czy rosyjskich**. Cmentarz z brzozowymi krzyżami znajdujący się przy jednym z nich robi wrażenie na każdym, bez względu na wiek, narodowość czy wykształcenie.

Ta tablica informacyjna ustawiona jest na granicy sektora XVI na terenie dawnej miejscowości Plietnitz, jednej z siedmiu wysiedlonych wiosek pod poligon Gross Born. Niedaleko od tablicy, w południowej części tej miejscowości można jeszcze zobaczyć pień okazałego dębu, który oznaczano na niemieckich mapach jako pomnik przyrody oraz pokaźny głaz, który posadowiono pod drzewem po nieudanej próbie wykonania z niego koła młyńskiego.

W tym miejscu początek bierze wytyczona ścieżka rowerowo-piesza o długości około 7 km po wybranych 7 bunkrach poligonowych sektora XVI. Przebiega ona po nieutwardzonych drogach i ścieżkach leśnych, a dostęp do niektórych bunkrów możliwy jest jedynie pieszo. Nieopodal ścieżki znajduje się najwyższe wzniesienie na Pojezierzu Szczecineckim o wysokości **205 m. n.p.m. - Skotna Góra** (Schotten Berg). Z tego miejsca w kierunku zachodnim można również dojść do jednego z pięciu największych poligonowych bunkrów o nazwie Wrangel.

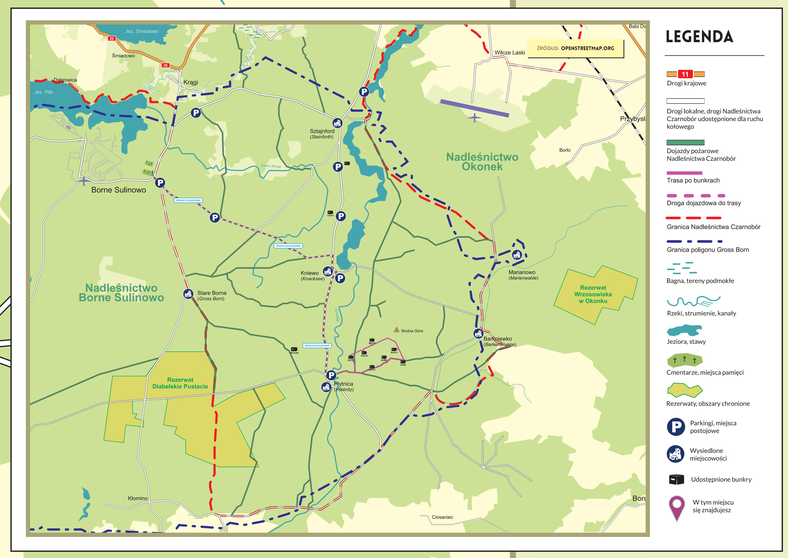

QR KOD TRASY

Zadanie realizowane przez Szczecinecką Lokalną Organizację Turystyczną, współrealizowane i współfinansowane ze środków: Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, Nadleśnictwa Czarnobór, Miasta Szczecinek, Powiatu Szczecineckiego, Gminy Borne Sulinowo.